

Stanisław Sala

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
Instytut Geografii i Nauk o Środowisku
ssala@ujk.edu.pl
 <https://orcid.org/0000-0002-7096-3481>

Poziom rozwoju regionalnego województwa wielkopolskiego w dobie globalizacji w świetle wybranych wskaźników

Zarys treści: Wzrost znaczenia regionów w UE jest impulsem do badania rozwoju regionalnego. W publikacji, koncentrując się na zagadnieniach gospodarczych, przedstawiono zarys analizy poziomu rozwoju regionalnego województwa wielkopolskiego na tle najlepiej rozwiniętych województw w kraju. Wyróżniono trzy grupy czynników, takie jak: produktywność, przedsiębiorczość oraz innowacyjność. Produktywność opisano za pomocą PKB, PKB per capita, wartości dodanej brutto i wartości dodanej brutto per capita, przedsiębiorczość scharakteryzowano za pomocą liczby podmiotów gospodarki narodowej oraz wielkości nakładów inwestycyjnych, natomiast poziom innowacyjności określono na podstawie liczby podmiotów i pracujących w działalności badawczej i rozwojowej oraz wielkości nakładów inwestycyjnych na działalność badawczą i rozwojową. Następnie przy użyciu wskaźnika syntetycznego uszeregowano najlepiej rozwinięte województwa w Polsce, wskazując na różnice między kolejnymi cechami.

Słowa kluczowe: region, rozwój regionalny, wielkopolska, globalizacja, rozwój gospodarczy

Wprowadzenie

Obecnie procesy globalizacji przejawiają się we wszystkich dziedzinach życia, m.in. takich jak: gospodarka, procesy społeczne, kulturowe, procesy techniczne i technologiczne czy ochrona środowiska – zwłaszcza popularna ostatnio ochrona klimatu.

Do pierwotnych procesów globalizacji mających wpływ na region należy zaliczyć: rozwój wolnego rynku, mechanizm funkcjonowania korporacji transnarodowych, rozwój nowoczesnych środków transportu oraz rozwój telekomunikacji. Wtórne procesy globalizacji w regionach dotyczą kwestii politycznych, gospodarczych, społecznych i ekologicznych. Procesy globalizacji stwarzają zarówno szanse,

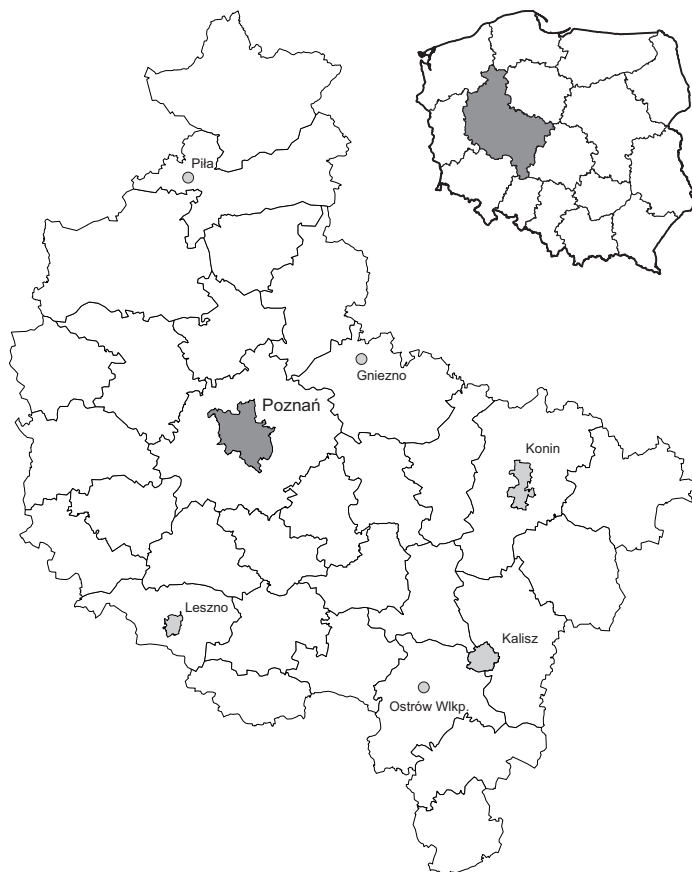
jak i zagrożenia dla rozwoju regionów, jednak kluczowa rola w rozwoju regionu przypada kapitałowi społecznemu, który jest w stanie kreować lokalne struktury, wiążąc je ze strukturami regionalnymi i międzynarodowymi. Szczególną rolę odgrywa w tym przypadku dyfuzja wiedzy, umiejętności oraz innowacji, którą można zdobyć w pierwszej kolejności od korporacji transnarodowych, będących głównym nośnikiem know-how, natomiast w drugiej kolejności endogeniczne inicjatywy typu parki technologiczne, parki biznesu czy inkubatory przedsiębiorczości winny generować postęp społeczno-gospodarczy regionu. Procesy globalizacji w regionach przyczyniają się do zmiany struktury powiązań gospodarczych z pionowego na poziomy (sieciowy), powodują napływ kapitału, przyczyniają się do ożywienia lokalnego rynku oraz poprawiają organizację pracy. Jednak stwarzają także zagrożenia dla regionów poprzez przyczynianie się do zwiększania różnic ekonomicznych, unikanie płacenia podatków, transfer zysków do kraju pochodzenia, przerzucania kosztów prowadzenia firmy na pracowników, wykupywanie przedsiębiorstw w celu ich likwidacji czy uzależnienie gospodarki regionalnej od kapitału zagranicznego. Pośród wielu implikacji globalizacji na szczególną uwagę zasługuje polaryzacja rozwoju gospodarczego w skali regionalnej i lokalnej. Władze regionalne powinny ciągle monitorować procesy globalizacji w celu minimalizacji negatywnych konsekwencji i wzmacniania pozytywnych skutków (Sala 2014a, b).

W dobie globalizacji tendencje Unii Europejskiej zmierzające do czynnego popierania polityki regionalnej stwarzają okazję do podjęcia badań dotyczących rozwoju regionalnego. Analizując procesy społeczno-ekonomiczne, można zauważyć, że w UE ważną rolę odgrywa region (wyróżniany na poziomie NUTS 2), który poprzez dobrze rozwiniętą i spójną sieć powiązań oraz, dysponując potencjałem, determinuje poziom rozwoju danego obszaru. Badanie poziomu rozwoju regionalnego jest bardzo trudne oraz niejednoznaczne ze względu z jednej strony na wiele zróżnicowanych zjawisk i procesów mających zróżnicowaną naturę natomiast z drugiej strony na wybór różnorodnych wskaźników (Secomski 1970, Opałło 1972, Markowski, Stawasz 2001, Parysek 2007, Rykiel 2012, 2021).

Obszar badań

Obszarem badań jest województwo wielkopolskie powstałe w obecnej formie w 1999 r., rozciągające się w dorzeczu środkowej Warty. Pod względem administracyjnym składa się z 4 miast na prawach powiatu (Poznań, Kalisz, Konin i Leszno), 31 powiatów i 226 gmin zamieszkiwanych przez ponad 3,5 mln mieszkańców, co stanowi 9% ludności Polski. Wielkopolskie jest trzecim województwem pod względem liczby ludności w Polsce i drugim pod względem powierzchni – 29 826,5 km², czyli zajmuje 9,5% powierzchni kraju (GUS 2020).

Dostępność komunikacyjna ma kluczowe znaczenie dla rozwoju wielkopolski. Usytuowanie województwa między Warszawą, Łodzią a Berlinem oraz Wrocławiem, Szczecinem, Bydgoszczą i Gdańskiem sprawia że region jest położony na skrzyżowaniu głównych szlaków komunikacyjnych w Polsce.

Ryc. 1. Położenie województwa wielkopolskiego

Źródło: opracowanie własne.

Przedmiot, cel pracy i metody badań

Przedmiotem badań jest rozwój regionalny, trudny do zdefiniowania w świetle wskaźników statystycznych. Z punktu widzenia geografii pod pojęciem rozwój rozumiem liczne procesy dążące do zmiany istniejącego stanu rzeczy w celu poprawy warunków życia, czego egzemplifikacją jest postęp ekonomiczny, społeczny, kulturalny, ekologiczny oraz polityczny. Rozwój regionalny stanowi kluczową kategorię zarówno w dyskursie politycznym, gospodarczym jak i społecznym. Literatura dotycząca regionu i rozwoju regionalnego jest bardzo obszerna, Pośród licznych autorów można przykładowo wymienić następujące pozycje: Gorzelak, Smełkowski (1960, 1961, 1967, 2005), Dziewoński i in. (1995), Parysek (1997), Czerny (2005, 2007), Jałowiecki (2007), Adams (2016), Pike, Rodriguez-Pose (2016), Tomaney (2016), Bukowski i in. (2017), Clout (2017), Higgins, Savoie (2017), Pike i in. (2017), Czerny i in. (2018), Danson i in. (2018), Faggian,

Modrego (2019), Mitra (2019), Sergi (2019), Zeng i in. (2019). W literaturze przedmiotu funkcjonuje wiele definicji rozwoju regionalnego (Chojnicki, Czyż 2004, Churski 2008, Gorzelak 2009). Uogólniając, możemy przyjąć, że pod pojęciem rozwój regionalny rozumiemy liczne pozytywne procesy zmian zarówno jakościowych, jak i ilościowych w regionach dążące w ostateczności do podniesienia standardu i jakości życia. W aspekcie geograficznym rozwój regionalny przejawia się w przekształceniu środowiska fizycznogeograficznego i społeczno-ekonomicznego pod wpływem wielu procesów inspirowanych z jednej strony przez samorządy regionalne, natomiast z drugiej strony przez inicjatywy centralne rządu lub Unii Europejskiej, jak to ma miejsce w przypadku Polski.

Celem badań jest próba określenia poziomu rozwoju województwa wielkopolskiego na tle wybranych województw (regionów wyróżnionych na poziomie NUTS 2) Polski. Aby osiągnąć ten cel, sformułowano następujące pytania badawcze:

- jaki jest poziom rozwoju województwa wielkopolskiego na tle wybranych województw według wybranych wskaźników produktywności, przedsiębiorczości i innowacyjności gospodarki?
- jakie wskaźniki mają kluczowe znaczenie w tworzeniu wielkości wskaźnika syntetycznego?
- jaki jest poziom rozwoju województwa wielkopolskiego według wskaźnika syntetycznego?

Do realizacji celu wykorzystano wybrane podstawowe gospodarcze miary statystyczne odnoszące się do produktywności gospodarki, przedsiębiorczości oraz innowacyjności. Zastosowano metodę analizy elementarnej (Runge 2006), w trakcie której starano się określić, jaki poziom rozwoju regionalnego reprezentuje województwo wielkopolskie na tle najlepiej rozwiniętych województw w Polsce. Wykorzystano najnowsze dostępne dane GUS pochodzące z roku 2018 lub 2019. W celu zilustrowania poziomu rozwoju, posłużono się kartograficznymi metodami prezentacji za pomocą których wybrane dane przedstawiono w ujęciu statycznym oraz zanalizowano w stosunku do wybranych województw.

Badanie i pomiar rozwoju regionalnego w dalszym ciągu nie doczekały się jednoznacznych rozwiązań. Dotychczasowe opracowania zawierają mierniki mniej lub bardziej skomplikowane determinowane głównie przez cel pracy i dostępność danych (Secomski 1970, Opałło 1972, Strahl 2005, Obrębalski 2006, Karmowska 2011, Klóska 2020). Oceniając poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, najczęściej posługujemy się licznymi wskaźnikami. Wartość poszczególnych wskaźników w oderwaniu od innych obszarów niewiele nam mówi, dopiero na tle innych województw jesteśmy w stanie ocenić poziom rozwoju. Dlatego w pracy porównano powszechnie dostępne wybrane wskaźniki rozwoju województwa wielkopolskiego z najlepiej rozwiniętymi województwami w Polsce. Następnie na podstawie zróżnicowania badanych wskaźników dotyczących najlepiej rozwiniętych województw w Polsce dokonano uporządkowania cech według wskaźnika syntetycznego. Uwzględniając fakt, że większość cech jest przedstawiona w różnych jednostkach pomiarowych, przeliczono cechy na jednostki standaryzowane, następnie obliczono średnią arytmetyczną z wielkości znormalizowanych. Po

uporządkowaniu w ciągu malejącym zastosowano wskaźnik syntetyczny Perkala według wzoru (Parysek, Wojtasiewicz 1979 za: Runge 2006):

$$W_s = \frac{1}{p} \sum_{j=1}^p y_{ij}$$

gdzie:

$j - 1, 2, \dots, p$,

p – liczba uwzględnionych cech,

W_s – wskaźnik syntetyczny,

y_{ij} – standaryzowana wielkość j -tej cechy dla i -tego obiektu.

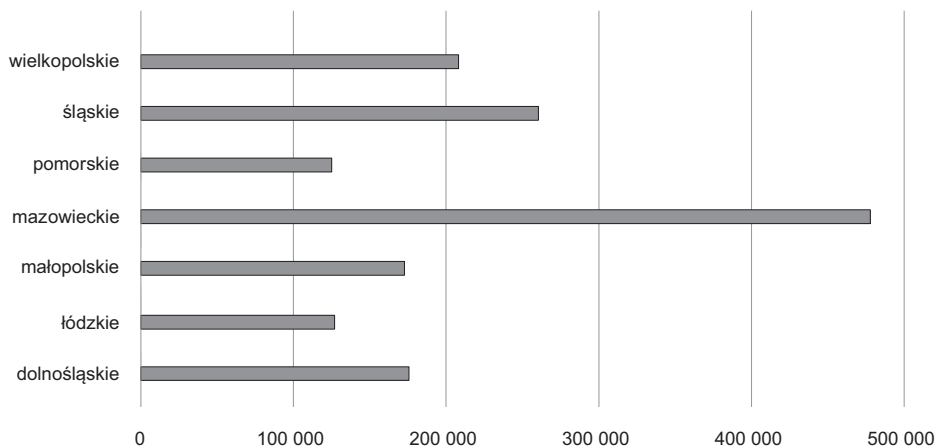
Wyniki i dyskusja

Wybrane miary produktywności

Jednym z podstawowych mierników rozwoju regionalnego jest produkt krajowy brutto. W gospodarce keynesistowskiej był bardzo często używany, jednak trzeba być świadomym zalet i wad tego wskaźnika. W dobie globalizacji jedną z poważniejszych wad PKB jest nieuwzględnianie przepływów pieniędzy związanych z nowymi technologiami, co ma kluczowe znaczenie dla rozwoju regionu. Ponadto PKB nie uwzględnia: nierówności dochodów mieszkańców, szarej strefy, jakości usług, wartości dodanej wytworzonej w obrocie bezgotówkowym. Ogólnie możemy stwierdzić, że PKB informuje nas o stanie gospodarki danego regionu, a zwłaszcza określa wartość wytwarzanych dóbr i usług. Na potrzeby niniejszego opracowania miernik jest wystarczający.

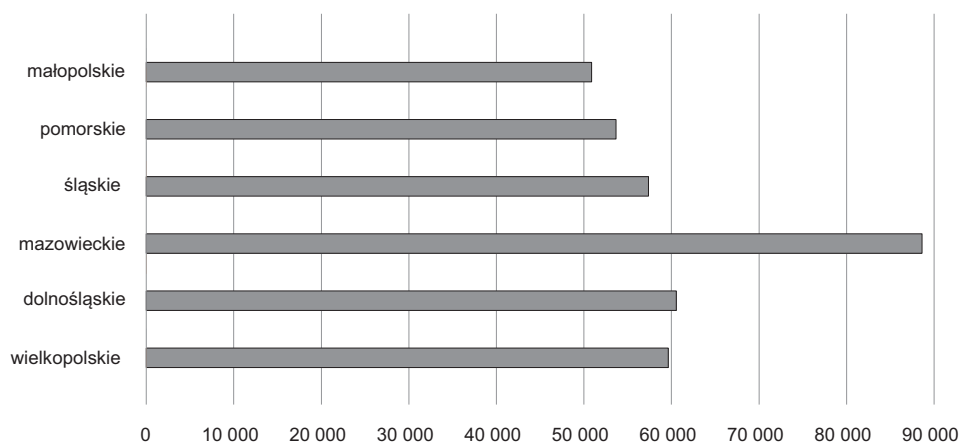
Produkt krajowy brutto w regionie wielkopolskim wynosił 208 190 mln zł. co stanowiło 9,8% w skali kraju. Wyższe PKB mają tylko regiony: mazowiecki (477 85 mln zł – 22,5%) i śląski (260 532 mln zł – 12,3%). Badany region zajmuje pod względem PKB trzecie miejsce, wyprzedzając m.in. region dolnośląski (175 690 mln zł – 8,3%), małopolski (172 708 mln zł – 8,1%) oraz łódzki (126 981 mln zł – 6%) i pomorski (124 953 mln zł – 5,9%) (ryc. 2).

Produkt krajowy brutto nie uwzględnia liczby ludności, dlatego na jego podstawie nie można wyciągać daleko idących wniosków odnośnie do zamożności społeczeństwa poszczególnych regionów. Najogólniej można przyjąć, że PKB jest miernikiem rezultatów działalności gospodarczej regionów. Dlatego w celu precyzyjniejszego określenia rezultatów aktywności gospodarczej przedstawiono PKB per capita, co pozwoli na określenie poziomu aktywności ludności województwa wielkopolskiego na tle średniej wartości PKB Polski. PKB per capita w regionie wielkopolskim wynosił 59 643 zł, co stanowi 108% średniej krajowej, przez co region ten zajmuje trzecie miejsce w Polsce za regionem mazowieckim (88 626 zł – 160% średniej krajowej) oraz regionem dolnośląskim (60 562 zł – 109,7%) (ryc. 3).

Ryc. 2. Produkt krajowy brutto województwa wielkopolskiego na tle wybranych województw w 2018 r. (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

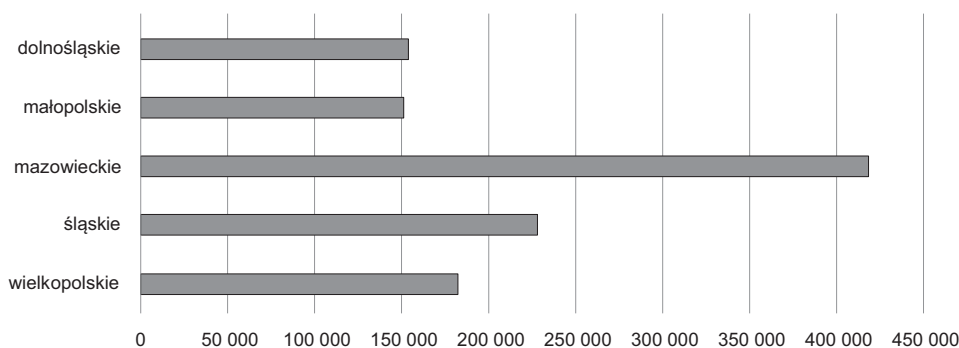

Ryc. 3. Produkt krajowy brutto per capita województwa wielkopolskiego na tle wybranych województw w 2018 r. (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

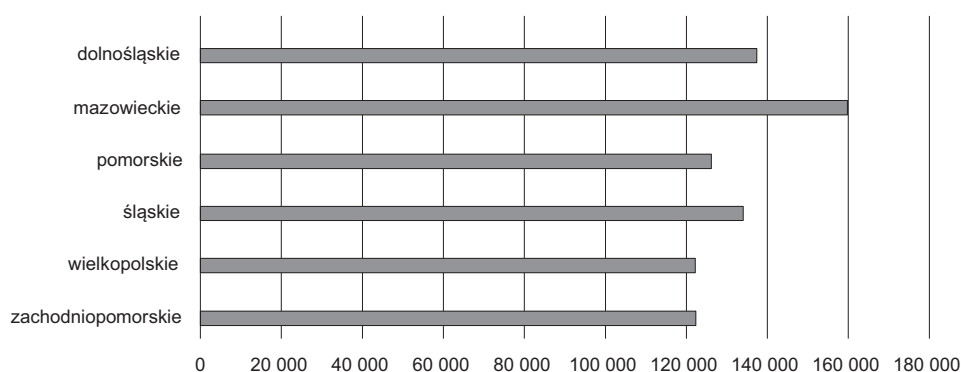
Kolejnym miernikiem produktywności jest wartość dodana, miernik opracowany przez firmę Stern Stewart & Co z Nowego Jorku, informująca nas o przyroście wartości dóbr w procesie produkcji lub usługi. Prezentowany wskaźnik można wykorzystywać na wiele sposobów, takich jak: poprawa efektywności, wzrost motywacji czy pobudzanie przedsiębiorstw państwowych. W czasach globalizacji gospodarki nabiera szczególnego znaczenia, ponieważ pozwala na skuteczne konkurowanie na rynkach światowych, gdyż najprecyzyjniej określa zysk. O randze tego miernika świadczy również fakt, że giełda na Wall Street kieruje się nim przy wyborze akcji (Jagiello 2004).

Pod względem wartości dodanej, która wynosi 182 276 mln zł, co stanowi 9,8% wartości dodanej wytworzonej w Polsce, województwo wielkopolskie zajmuje 3. miejsce w Polsce, po mazowieckim (418 378 – 22,5%) oraz śląskim (228 103 mln zł – 12,2%) (ryc. 4). Nieco gorzej region prezentuje się pod względem wartości dodanej per capita 6. miejsce z wynikiem 120 182 zł – 97,4% średniej krajowej. Ranking otwiera województwo mazowiecki (159 749 zł – 129,4%), dolnośląskie (137 414 zł – 111,3%), śląskie (134 054 zł – 108,6%), pomorskie (126 143 zł – 102,2%) i zachodniopomorskie (122 340 zł – 99,1%) (ryc. 5). Analizując wartość dodaną brutto per capita według rodzaju działalności należy stwierdzić, że województwo wielkopolskie zajmuje odpowiednio w rolnictwie – 6. miejsce, przemyśle – 6. miejsce, budownictwie – 7. miejsce, handlu, naprawie pojazdów, transporcie i komunikacji, gastronomii i gospodarce magazynowej – 3. miejsce.

Ryc. 4. Wartość dodana brutto w województwie wielkopolskim na tle wybranych województw w 2018 r. (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

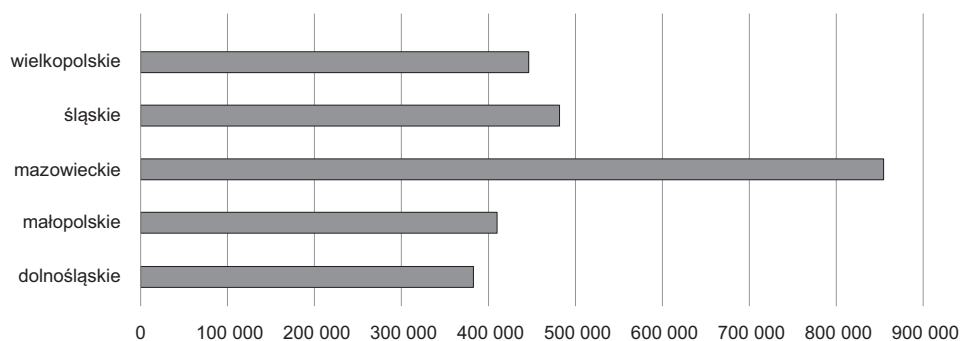
Ryc. 5. Wartość dodana brutto per capita w województwie wielkopolskim na tle wybranych województw w 2018 r. (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wybrane miary przedsiębiorczości

W okresie przemian ustrojowych w Polsce skończyło się centralne planowanie. Transformacja ustrojowa zmieniła nie tylko stosunki własności, ale także doprowadziła do poszerzenia czynników produkcji. Obok pracy, ziemi i kapitału szczególnego znaczenia nabrała przedsiębiorczość, określana jako czwarty czynnik produkcji. Możemy przedsiębiorczość rozpatrywać w dwóch wymiarach. Pierwszy kładzie nacisk na kreatywność, innowację oraz na realizację pomysłów, natomiast drugi koncentruje się na takich cechach osobowości, jak: aktywność, zdolność do podejmowania ryzyka, umiejętność dostrzegania i wykorzystywania szans na rynku oraz na dynamicznym działaniu.

W Polsce na przestrzeni ostatnich lat dzięki zaangażowaniu Unii Europejskiej zwiększa się liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Według rejestru REGON w 2019 r. w województwie wielkopolskim funkcjonowało 446 215 podmiotów gospodarczych, co stanowi 9,9% ogólnej liczby podmiotów gospodarczych w Polsce. Pod tym względem region zajmuje 3. miejsce w Polsce, za mazowieckim, gdzie funkcjonuje 854 447 podmiotów gospodarczych (18,9%), oraz śląskim – 481 757 (10,6%) (ryc. 6). Ponadto wielkopolskie zajmuje drugie miejsce w Polsce pod względem liczby spółdzielni (1573 – 13,7% polskich spółdzielni), 3. pod względem liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (326 367 – 10,2%) oraz liczby spółek handlowych (52 110 – 10%), czwarte pod względem liczby osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej (119 848 – 9,2%). Powyższe dane świadczą o bardzo dużej przedsiębiorczości mieszkańców regionu.

Ryc. 6. Podmioty gospodarki narodowej funkcjonujące w województwie wielkopolskim na tle wybranych regionów w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

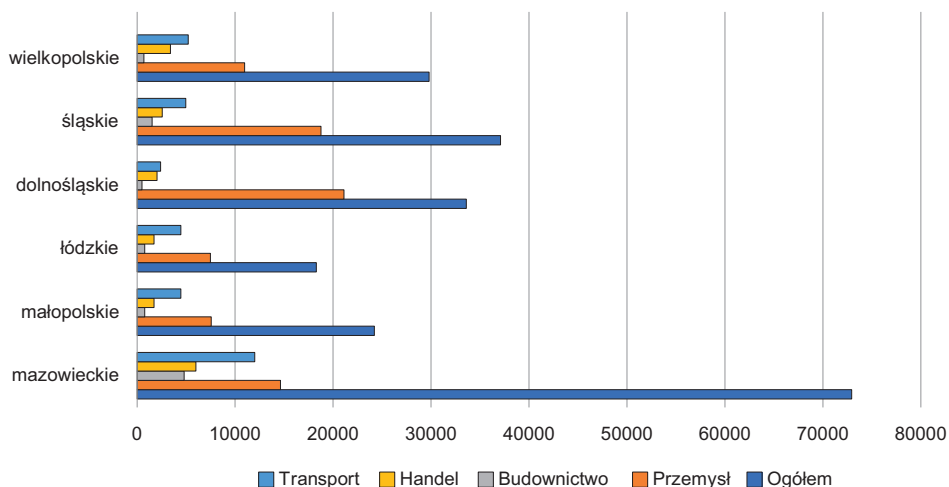
Trudno przecenić znaczenie inwestycji, które są jednym z podstawowych czynników rozwoju regionalnego (Stryjakiewicz 1998). Każdy region prowadzi określoną politykę gospodarczą w celu uzyskania przewagi konkurencyjnej poprzez zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej. Zachęcanie przedsiębiorców do inwestowania bezpośrednio przekłada się na nie tylko na wzrost dochodów

budżetowych regionu, ale także pozwala na finansowanie projektów służących regionalnej społeczności.

W Polsce wartość nakładów inwestycyjnych systematycznie wzrasta i w 2019 r. wyniosła 320 937,4 mln zł. W stosunku do 2010 r. obserwujemy średni wzrost o 47,7%. Odradzający się sektor prywatny wygenerował 70-procentowy wzrost nakładów inwestycyjnych przy 14-procentowym wzroście sektora publicznego (GUS 2020).

Nakłady inwestycyjne w województwie wielkopolskim w 2019 r. osiągnęły 29 789,5 mln zł, co stanowi prawie 9,3% polskich inwestycji. Pod tym względem województwo wielkopolskie zajmuje 4. miejsce w kraju po mazowieckim – 72 931 mln zł (22,7% krajowych nakładów), śląskim – 37 090 mln zł (11,5%), oraz dolnośląskim – 33 611 mln zł (10,4%). W strukturze inwestycji regionu wyraźnie dominuje przemysł – 10 960,8 mln zł co stanowi 9,3% nakładów krajowych, przed transportem – 5227,5 mln zł (9,3%), handlem – 3408,9 mln zł (13,9%) oraz budownictwem – 688,5 mln zł (6,3%; ryc. 7).

Ryc. 7. Nakłady inwestycyjne w województwie wielkopolskim na tle najlepiej rozwiniętych województw według wybranych sekcji w 2019 r. (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

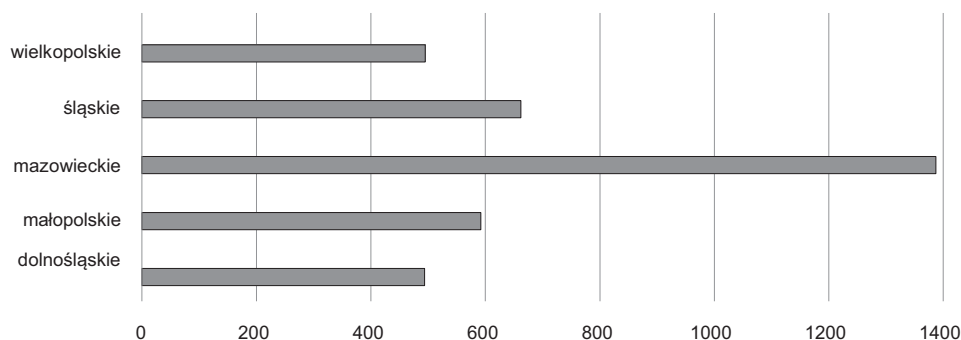
Wybrane miary innowacyjności

Po upadku gospodarki centralnie sterowanej w Polsce nastąpił proces odradzania się systemu kapitalistycznego zdominowanego przez globalizację (Strykiewicz 1998, Czerny 2005, 2007, 2018, Sala 2014a, b). Od tego czasu w Polsce podejmowanych jest wiele działań mających na celu wzrost innowacyjności gospodarki, całkowicie zaniedbanej w poprzednim systemie.

W dobie globalizacji działalność badawczo-rozwojowa oraz innowacyjna ma kluczowe znaczenie dla poszczególnych regionów. Poprzez tego typu działalność

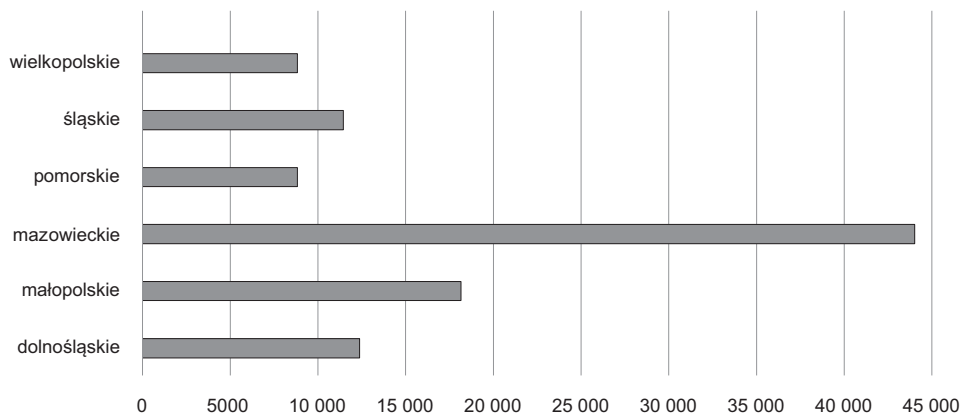
poszczególne regiony starają się zdobyć i utrzymać wysoką konkurencyjność nie tylko na arenie krajowej, ale także międzynarodowej. Rozwój branży B&R przyczynia się do wynalezienia lub ulepszenia istniejącego produktu co w dłuższej perspektywie powoduje obniżenie kosztów produkcji, bezpośrednio przekładając się na większy zysk.

W województwie wielkopolskim funkcjonowało 495 podmiotów branży B&R co stanowi 8,4% ogółu firm w Polsce. Pod tym względem badany region znacznie ustępuje mazowieckiemu (1387 – 23,6%) oraz śląskiemu (662 – 11,2%) i małopolskiemu (592 – 10,1%). Liczba podmiotów jest porównywalna w dolnośląskim (494 – 8,4%), co daje 4. miejsce w Polsce (ryc. 8). Również pod względem liczby zatrudnionych pracowników (8835 osób) region zajmuje 4. miejsce w Polsce (ryc. 9).

Ryc. 8. Liczba podmiotów pracujących w działalności badawczej i rozwojowej w województwie wielkopolskim na tle wybranych województw w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

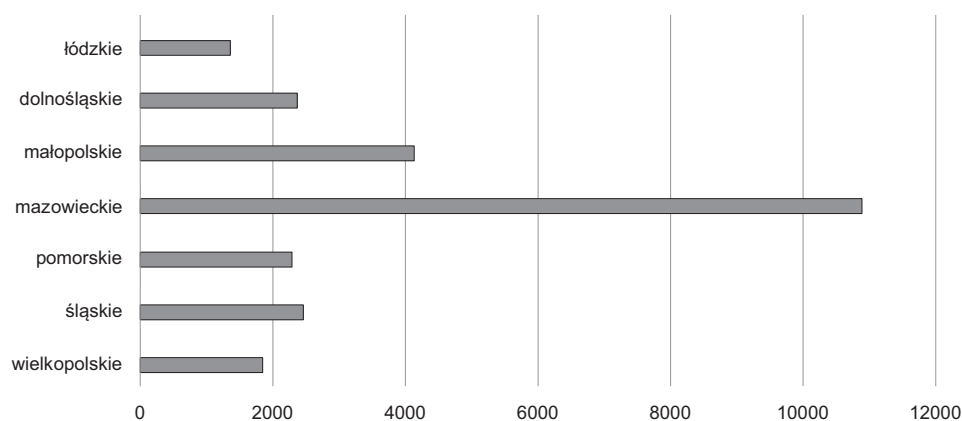
Ryc. 9. Pracujący w działalności badawczej i rozwojowej w województwie wielkopolskim na tle wybranych województw w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pod względem liczby pracujących w branży badawczej i rozwojowej województwo wielkopolskie plasuje się na 5. miejscu w kraju razem z województwem pomorskim. Wśród 8835 pracowników (6,4% pracowników tej branży w Polsce) 57,7% zatrudnionych jest w podmiotach wyspecjalizowanych badawczo oraz 42,3% w podmiotach gospodarczych. Taka sama liczba zatrudnionych jest w województwie pomorskim, lecz struktura jest odwrotna (44,7% zatrudnionych jest w podmiotach wyspecjalizowanych badawczo i 55,3% w podmiotach gospodarczych) (GUS).

Nakłady na działalność badawczą i rozwojową są szczególnie ważne dla regionów, ponieważ z jednej strony pozwalają na wyłonienie rozwiązań niewynikających z dotychczasowego stanu wiedzy, natomiast z drugiej pozwalają opracować i wdrożyć nowe produkty i technologie.

Nakłady inwestycyjnych na działalność badawczą i rozwojową w województwie wielkopolskim wynoszą 1847 mln zł, co stanowi 6,1% krajowych nakładów, pozwalają zająć 6. miejsce w kraju. po mazowieckim, małopolskim, śląskim, dolnośląskim i pomorskim (ryc. 10). Szczególnie niskie miejsce zajmuje region pod względem inwestycji w podmiotach gospodarczych, ich wartość wynosi 818,8 mln zł, co odpowiada tylko 5,2 inwestycji krajowych (GUS).

Ryc. 10. Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w województwie wielkopolskim na tle wybranych województw w 2019 r. (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poziom rozwoju województwa wielkopolskiego w świetle wskaźnika syntetycznego

Na podstawie wskaźnika syntetycznego zastosowanego w pracy można stwierdzić, że kluczowa w tworzeniu wielkości wskaźnika jest liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących w województwie, wielkość nakładów inwestycyjnych, wartość PKB, PKB per capita oraz wartość dodana brutto. Pozostałe wskaźniki

odgrywają mniejszą rolę, z wyjątkiem nakładów na działalność badawczą i rozwojową, którą należy uznać za najsłabszą.

Kolejność województw zaprezentowana w tabeli 1 nie jest przypadkowa i jest konsekwencją przyjętych cech do analizy, w oparciu o które dokonano wyliczenia wskaźnika syntetycznego. W przedstawionej hierarchii województwo wielkopolskie zajmuje 5. miejsce za województwami: mazowieckim, śląskim, małopolskim i dolnośląskim. Jednak różnice między kolejnymi wskaźnikami między miejscami od 2. do 5. nie są duże i wahają się w przedziale od 0,022 do 0,099 (tab. 1).

Tabela 1. Uporządkowany wskaźnik syntetyczny

Lp.	Nazwa województwa	Wartość wskaźnika syntetycznego	Różnice między kolejnymi wskaźnikami syntetycznymi	Klasy
1	mazowieckie	2,316		I
2	śląskie	1,079	1,237	II
3	małopolskie	0,980	0,099	II
4	dolnośląskie	0,926	0,054	II
5	wielkopolskie	0,904	0,022	II
6	pomorskie	0,718	0,186	III
7	łódzkie	0,630	0,088	III
8	zachodniopomorskie	0,443	0,187	IV

Źródło: opracowanie własne.

Dzięki wykorzystaniu podstawowych wskaźników dotyczących produktywności, przedsiębiorczości i innowacyjności uzyskano ogólne informacje na temat poziomu rozwoju gospodarczego województwa wielkopolskiego na tle najlepiej rozwiniętych województw w Polsce. Uwzględniając fakt, że na podstawie poszczególnych mierników pozycja województwa wielkopolskiego jest zmienna, wykorzystano wskaźnik syntetyczny Perkala. Uzyskane wartości miernika syntetycznego pozwoliły na dokonanie klasyfikacji. Wartość wskaźnika dla województwa wielkopolskiego wynosi 0,904, co w porównaniu z wynikami osiągniętymi przez Malkowskiego (2007) i Namyslak (2007) świadczy o wzroście jednak nieprzekraczającym średniego poziomu. Badania wykazały dysproporcje w poziomie rozwoju gospodarczego w analizowanych województwach. W Polsce wyraźnie przoduje województwo mazowieckie, tworząc jednoelementowy zbiór, do drugiej grupy zaliczono cztery województwa nieznacznie różniące się wielkością wskaźnika syntetycznego, a do trzeciej dwa województwa (tab. 1).

Na uwagę zasługuje fakt, że miejsce według wskaźnika syntetycznego (5. miejsce) jest niższe niż średnia z cząstkowych lokat według podstawowych mierników (4. miejsce). Wynika to z faktu, że najsłabszymi cechami województwa wielkopolskiego jest wartość dodana brutto per capita (6. miejsce) oraz wartość nakładów na działalność badawczą i rozwojową (6. miejsce). Wymienione mierniki zadecydowały o lokacie według wskaźnika syntetycznego.

Podsumowanie

W świetle wybranych wskaźników województwo wielkopolskie należy do grupy najlepiej rozwiniętych obszarów w Polsce. Z jednej strony jest to wypadkowa dobrej lokalizacji na terenie Polski (bardzo dobra dostępność komunikacyjna), natomiast z drugiej strony kreatywności regionalnej społeczności. Według przyjętych kryteriów pod względem produktywności i przedsiębiorczości wielkopolskie plasuje się na 3. miejscu w kraju z wyjątkiem wartości dodanej brutto per capita – 6. miejsce. Nieco słabiej region wypada pod względem nakładów inwestycyjnych w podmiotach gospodarczych oraz pod względem innowacyjności. Również trochę niższą lokatę region zajmuje pod względem wartości dodanej brutto per capita w rolnictwie i przemyśle (6. miejsce) oraz budownictwie (7. miejsce).

Według zastosowanego w pracy wskaźnika syntetycznego województwo wielkopolskie zajmuje 5. miejsce w kraju, tylko nieznacznie ustępując województwu śląskiemu, małopolskiemu i dolnośląskiemu. Jeżeli region pragnie utrzymać czołową pozycję w kraju, musi zwiększyć nakłady na inwestycje, a szczególnie w branży B&R, gdyż w przeciwnym razie może zostać wyprzedzony przez inne województwa, ponieważ w dobie globalizacji sukces gospodarczy zależy głównie od innowacji i nowoczesnych rozwiązań. Regiony funkcjonujące w warunkach globalizacji, które mało inwestują w dłuższej perspektywie czasowej, nie są w stanie sprostać konkurencji krajowej oraz międzynarodowej.

Literatura

- Adams N. 2016. Regional development and spatial planning in an enlarged European Union. Routledge.
- Bukowski B., Koryś P., Śniegocki A. 2017. Na rozdrożu – polityka regionalna wobec globalnych przemian. Wise Europa, Warszawa.
- Chojnicki Z. 1997. Region jako terytorialny system społeczny. [W:] A. Kukliński (red.), Problematyka przestrzeni europejskiej. Uniwersytet Warszawski, Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego i Lokalnego, Warszawa.
- Chojnicki Z., Czyż T. 2008. Główne aspekty regionalnego rozwoju społeczno-gospodarczego. [W:] Rozwój regionalny i lokalny w Polsce w latach 1989–2002. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Churski P. 2008. Czynniki rozwoju regionalnego i polityka regionalna w Polsce w okresie integracji z Unią Europejską. Wydawnictwo UAM, Poznań.
- Clout H.D. 2017. Regional development in western Europe. Routledge.
- Czerny M. 2005. Globalizacja a rozwój. Wybrane zagadnienia geografii społeczno-gospodarczej świata. PWN, Warszawa.
- Czerny M., Łuczak R., Makowski J. 2007. Globalistyka: procesy globalne i ich lokalne konsekwencje. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Czerny M., Córdova Aguilar H. 2018. Sustainable Development. The Context of Use of Indigenous Plants for Local Economic Growth. Nova Science Publishers, New York.
- Czerny M., Serna Mendoza C.A. (red. científica) 2018. Globalización y desarrollo Sostenible. WUW, Varsovia.
- Czyż T. 2016. Metoda wskaźnikowa w geografii społeczno-ekonomicznej. Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna, 34.
- Danson M., Halkier H., Cameron G. (red.) 2018. Governance, institutional change and regional development. Routledge.

- Domański B. 2018. Zróżnicowanie dynamiki wzrostu gospodarczego polskich regionów w latach 1995–2015. *Studia KPZK PAN* 183: 249–262.
- Dziewoński K. 1960. Dyskusja w sprawie „regionów geograficznych Polski” M. Janiszewskiego. *Przeegląd Geograficzny*, 32: 365–371.
- Dziewoński K. 1961. Elementy teorii regionu ekonomicznego. *Przeegląd Geograficzny*, 33: 593–613.
- Dziewoński K. 1967. Teoria regionu ekonomicznego. *Przeegląd Geograficzny*, 39: 33–50.
- Faggian A., Modrego F. 2019. Human capital and regional development. *Handbook of regional growth and development theories*. Edward Elgar Publishing.
- Giaoutzi M., Nijkamp P., Storey D.J. 2016. Small and medium size enterprises and regional development. Routledge.
- Główny Urząd Statystyczny (demografia.stat.gov.pl; dostęp: 19.11.2020).
- Główny Urząd Statystyczny. 2020. Rocznik statystyczny województw. Warszawa.
- Główny Urząd Statystyczny. 2020. Rozwój regionalny Polski – raport analityczny 2020. Warszawa.
- Gorzelał G. 2009. Fakty i mity rozwoju regionalnego. *Studia Regionalne i Lokalne*, 2.
- Gorzelał G. 2018. „Twarde” i „miękkie” metody badania struktur regionalnych. [W:] P. Churski (red.), *Teoretyczne i aplikacyjne wyzwania współczesnej geografii społeczno-ekonomicznej*. *Studia KPZK PAN*, s. 173–184.
- Gorzelał G., Jałowiecki B. 1995. Hipoteza polaryzacji – strategia rozwoju a polityka regionalna Polski. [W:] T. Parteka, J. Kołodziejcki (red.), *Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju. Polska 2000 Plus. Hipoteza*. 2. Warszawa.
- Gorzelał G., Smętkowski M. 2005. *Metropolia i jej region*. Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Higgins B., Savoie D.J. 2017. *Regional development theories & their application*. Routledge.
- Iammarino S., Rodriguez-Pose A., Storper M. 2017. Why regional development matters for Europe’s economic future. European Commission Directorate General for Regional and Urban Policy Working Paper, 7.
- Jagiello K. 2004. Ekonomiczna wartość dodana EVA w systemie mierników finansowych wykorzystywanych w zrównoważonej karcie wyników. *Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie*, 6.
- Jałowiecki B. 2007. *Globalny świat metropolii*. Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Karmowska K. 2011. Badanie i pomiar rozwoju regionalnego na przykładzie województwa zachodniopomorskiego. *Roczniki Nauk Rolniczych*, G, 98, 2.
- Kłóska R., Ociepa-Kicińska E., Czyżycki R. 2020. Regional development in Poland in taxonomic terms. *Sustainability*, 12, 11.
- Markowski T., Stawasz D. 2001. Ekonomiczne i środowiskowe aspekty zarządzania rozwojem miast i regionów. Łódź.
- Mitra J. 2019. *Entrepreneurship, innovation and regional development: an introduction*. Routledge.
- Obrebski M. 2006. Mierniki rozwoju regionalnego. [W:] D. Strahl (red.), *Metody oceny rozwoju regionalnego*. Wydawnictwo AE we Wrocławiu, s. 26–35.
- Opallo M. 1972. *Mierniki rozwoju regionów*. PWE Warszawa, s. 112–191.
- Parysek J.J. 1997. *Podstawy gospodarki lokalnej*. Poznań.
- Parysek J.J., Wojtasiewicz L. 1979. *Metody analizy regionalnej i metody planowania regionalnego*. *Studia KPZK PAN*, 69.
- Pike A., Rodríguez-Pose A., Tomaney J. 2016. *Local and regional development*. Routledge.
- Pike A., Rodríguez-Pose A., Tomaney J. 2017. Shifting horizons in local and regional development. *Regional Studies*, 51 (1), 46–57.
- Rykiel Z. 2012. Region jako pojęcie socjologiczne. [W:] A. Pawłowska, Z. Rykiel (red.), *Region i regionalizm w socjologii i politologii*. Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów, s. 15–30.
- Rykiel Z. 2021. Region w teorii Kazimierza Dziewońskiego – założenia i implikacje. *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna* 54, 153–162.
- Sala S. 2014a. *Konsekwencje procesów globalizacji*. Instytut Geografii UJK, Kielce.
- Sala S. 2014b. *Procesy globalizacji*. Instytut Geografii UJK, Kielce.
- Secomski K. 1970. *Mierniki rozwoju regionów*. *Gospodarka i Administracja Terenowa*, 1.
- Sergi B.S. (red.) 2019. *Tech, smart cities, and regional development in contemporary Russia*. Emerald Publishing Limited, Bingley.
- Strahl D. (red.) 2006. *Metody oceny rozwoju regionalnego*. Wydawnictwo AE we Wrocławiu, s. 89.

- Stryjakiewicz T. 2003. Nowe interpretacje starych wskaźników w geografii społeczno-ekonomicznej. [W:] H. Rogacki (red.), *Problemy interpretacji wyników metod badawczych stosowanych w geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarce przestrzennej*. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 135–142.
- Stryjakiewicz T. 1998. *Adaptacja przestrzenna przemysłu w Polsce w warunkach transformacji*. Poznań.
- Tomaney J. 2016. *Local and regional development*. Routledge.
- Zheng J., Mi Z., Coffman D.M., Milcheva S., Shan Y., Guan D., Wang S. 2019. Regional development and carbon emissions in China. *Energy Economics*, 81: 25–36.

Regional development of the Wielkopolskie Voivodeship in the era of globalisation in the light of selected indicators

Abstract: The growing importance of regions in the EU is an impulse for research into regional development. In the publication, focusing on economic issues, an outline of the analysis of the level of regional development of the Wielkopolskie voivodship against the background of the most developed voivodships in the country is presented. Three groups of factors were distinguished, such as: productivity, entrepreneurship and innovation. Productivity was described with the help of GDP, GDP per capita, entrepreneurship was characterised by the number of entities of the national economy and the amount of investment outlays, while the level of innovation was determined on the basis of the number of entities and persons working in research and development and the amount of investment outlays on research and development activities.

Key words: region, regional development, globalisation, economic development